vatting, die later geleid heeft tot de algeheele vermenging van de elementen met den Christus, en waaruit ten slotte het dogma der transsubstantiatie is voortgekomen. Hierover echter is reeds in onze vorige artikelen genoeg gezegd, toen we de woorden bespraken: „*Dit is mijn lichaam.*" Op dit punt toch is onze strijd tegen de Roomschen geen andere dan tegen de Lutherschen. Tusschen die beide toch bestaat geen verschil *over de zaak;* maar alleen over *de wijze* waarop de zaak tot stand komt. Zoo Roomschen als Lutherschen belijden, dat wie den ouwel eet, met het eten van dien ouwel den Christus in zich opneemt, en dat wel door den mond. En al het verschil met de Lutherschen ligt hierin, dat de Lutherschen zich op de alomtegenwoordigheid van Christus, die zich ook aan zijn verheerlijkte menschelijke natuur zou hebben meegedeeld, beroepen, terwijl de Roomschen, van zulk een verklaring afziende, kortweg een onbegrepen wonder poneeren, waardoor wat brood en wijn *was*, de Christus in eigen persoon wordt; zij het ook dat voor ons zienlijk oog de gestalte van brood en wijn blijft. Ook voor de Roomsche godgeleerden komt dus alles neer op de uitlegging van het woordeke *is* in Jezus' uitspraak: „Dit *is* mijn lichaam." Want wel geven ook de Roomsche dogmatici toe, dat *is* op zichzelf een symbolische vergelijking *kan* aanduiden, maar zeggen ze, dan moet dit uit het verband blijken, en hier bij de instelling van het heilig Avondmaal blijkt zulks volstrekt *niet*.

Dit nu is niets dan een cirkelredeneering. Als Jezus toch in eigen persoon daar aanzit aan den disch, en dan het brood aan zijn discipelen reikt met te zeggen; »Dit is mijn lichaam", dan zal ieder, die nooit van een transsubstantiatie gehoord heeft, onmiddellijk zeggen: Hier duidt het verband zoo stellig mogelijk aan, dat Jezus niet *kon* bedoelen, dat het brood zijn lichaam was, overmits hij zelf in zijn lichaam er bij zat. Men moet dus eerst aan de transsubstantiatie gelooven, om ook maar te *kunnen* aannemen, dat het zeggen: „Dit is mijn lichaam", *niet* symbolisch bedoeld was. Maar dan is hieruit ook nooit eenig bewijs te putten. Veeleer brengt men dan datgeen, wat men uit de Schrift bewijzen wilde, vooraf met zich als vaststaande overtuiging, en verwringt dan voorts het Schriftwoord naar wat men *buiten* het Schriftwoord om, aannam. Iets wat daarom, gelijk we reeds vroeger opmerkten, hier te ongeoorloofder is, omdat Jezus tot zijn discipelen geen Grieksch, maar Arameesch of Hebreeuwsch sprak, en heel het woordeke *is* in geen van deze beide talen wordt uitgedrukt.

KUYPER.

„Voor de menschen."

> En ik zeg u: een iegelijk, die mij belijden zal voor de menschen, dien zal ook de Zoon des menschen belijden voor de engelen Gods. Luk. 12:8.

In de weken, die aan de »belijdenis" voorafgaan, en op den dag, waarop het tot »belijdenis" komt, fluistert Satan niet zelden in menig jeugdig hart de verleidelijke gedachte: »Waartoe dat *openlijk* belijdenis doen? Is godsdienst dan niet een zaak *van het hart?* Een zaak van mijn menschelijk hart en die eeuwige Liefde, naar wie dat hart zich in aanbidding uitstrekt?"

Een fluisteren van Satan, dáárom zoo verleidelijk, omdat er iets *waars* in ligt. Want ja, het *is* zoo. Godsdienst *is* een zaak van het hart; en wiens religie nog buiten zijn hart omgaat, die is aan de eerste beginselen der godsvrucht nog volstrekt vreemd. Zoomin het in uw koude kamer warm wordt, doordien ge er een plaat in ophangt van een prachtigen zonsopgang, evenmin wordt het lente in den winter van uw ziel door een, o, zoo prachtig begrip van Christus en zijn heiligheden.

Op innigheid, op innige warmte van overtuiging, en dus op de vonk des geloofs in uw hart komt het juist aan. Juist het gemis aan die innigheid en die warmte brengt zoo veler schijnreligie in opspraak. En het is niet te zeggen, hoeveel rijker en heerlijker de macht van Christus op aarde door zou breken, als dat „verborgen vuur in de beenderen", waar Jeremia van spreekt, meer gloeide bij wie hem belijden.

Godsdienst *is* een zaak van het hart, en wie in zijn religie veel *naar de menschen* en weinig naar zijn God vraagt, loopt wel mee met de schare, maar bezit geen geestelijke kracht. Omdat het hem zelf donker in de ziel blijft, kan hij geen licht voor de menschen doen schijnen. En omdat er niets dan asch en sintels in den haard van zijn gemoed liggen, kan hij u noch koesteren noch verwarmen.

Al die schijn-godsdienst nu stuit u tegen de borst, en wezenlijk eerbied voor iemands religie hebt ge dan eerst, als het iemand is, die met een vonk van heilige geestdrift in het oog betuigen kan: »Ik geloofde, daarom sprak ik!"

Geen wonder dus, dat ge, vooral in die aanmemingsweken, als er zoo honderden te hoop loopen, om »belijdenis" te doen, in wier hart enkel de wereld, in wier gemoed enkel het eigen ik heerscht, u pijnlijk voelt getroffen door die ontstentenis van innigheid; dat ge koud wordt aangedaan door al dat machinale en uitwendige, en daarbij innerlijk onware; en dat ge, op weg om met die honderden mee te belijden, in een vroom oogenblik, liever terug zoudt keeren, en denkt: »Neen, zoo niet. Godsdienst moet een zaak des harten blijven. Voor mijn God wil ik belijden, maar *voor de menschen niet.*"

In zulk zeggen nu spreekt wel terdege óók een edeler trek van uw hart, maar toch die u dat »*niet voor de menschen*" influistert is Satan.

Want ge weet, Satan zegt het altoos juist *omgekeerd* als Jezus het zegt, en uw Jezus heeft, wel verre van dat voor hem »uitkomen bij de menschen" af te keuren, het u veeleer als een plicht opgelegd. Aldus immers sprak hij: „Zoo wie mij belijden zal *voor de menschen*, dien zal ik belijden voor de engelen Gods"; maar om er dan ook de tegenproef op te laten volgen: »Wie mij verloochenen zal voor de menschen, dien zal ik verloochenen voor de engelen Gods."

Het is alzoo *belijden* of *verloochenen*. Een derde kent Jezus niet. Van een neutraal terrein, waarop ge u buiten de quaestie van den Christus zoudt kunnen houden, spreekt Jezus nooit een enkel woord. Het is voor of tegen. Val of opstanding. Een reuke des doods of een reuke des levens. En daarom altoos óf belijden óf verloochenen, en wel een belijden of verloochenen *voor de menschen*.

Uw aalmoezen in het verborgene, of ge hebt uw loon weg. Uw innige zielsuitgieting in het gebed, na uw deur gesloten te hebben. Kortom, om een waar aanbidder te zijn, moet ge den Vader aanbidden in geest en waarheid, want het Koninkrijk Gods komt niet met uitwendig gelaat; *het is binnen in u*. Maar dit alles ontslaat u geen oogenblik van uw plicht om *voor de menschen* uw Jezus te belijden, op straffe dat ge, door hem *niet* voor de menschen te belijden, hem reeds daardoor voor de menschen verloochent.

Niet ruw en plomp. Er blijve schuchterheid in het heilige. De paarlen mogen niet voor de zwijnen geworpen, en de wijze kent zijn tijd. Maar nooit mag zwijgen regel of gewoonte worden. Er moet voor Christus gesproken; de tongen moeten los; en wie dat niet durft, of er uit verlegenheid van af ziet, wete wel dat hij schuldig staat aan verloochening van zijn Heiland.

Want dat zwijgen is zonde, is lafheid, is gemis aan liefde, aan geestdrift en bezieling voor uw Heere.

Dat merkt ge in het gewone leven wel.

Heeft iemand onder zijn familieleden of vrienden een groot heer of een man van naam, geld en invloed, dan heeft hij er altoos lust in te doen uitkomen, *dat die man van zijn familie of van zijn vrienden is*. Maar hebt ge onder uw familie een veracht of mislukt persoon, voor wien uw vrienden den neus zouden optrekken, dan doet ge liefst, als hadt ge dien familieband vergeten. Dat is wel niet *trouw*, maar het zondig hart neigt er toe. O, We komen zoo graag voor iemand uit, als we er eere mee kunnen inleggen; maar als men er ons over den schouder om zou aanzien, is zwijgen ons zoo lief.

En aan dien trek van het hart, knoopt Jezus nu zijn eisch vast, dat ge hem belijden zult.

Het is of hij u zegt: Bij Gods engelen leg ik met u geen eere in; en toch schaam ik mij niet *uw broeder* genaaamd te worden. En daarom eisch ik van u, dat gij u ook mijner niet schamen zult, ook al weet ik, dat de wereld u om uw uitkomen voor mij zal smaden.

Of ik voor iemand zal uitkomen, mág er niet van afhangen, of het mij eere of smaad zal brengen, maar mag alleen beheerscht worden door de liefde en de trouw van mijn hart.

En daarom is het niet genoeg, dat ge Jezus in uw binnenkamer belijdt; of ook belijdt bij uw leeraar; of in het gezelschap van enkele vromen.

Neen, waar het op aankomt, en waar de trouw van uw hart aan moet gekend, is juist of ge den drang en den moed hebt, om uw Heiland te belijden *voor de menschen*.

Voor de menschen, let wel, in geheel *algemeenen* zin.

Dus niet zooals sommigen het opvatten, die Jezus wel belijden durven, als ze met een arme of ondergeschikte te doen hebben; maar zich muisstil houden, zoodra ze staan tegenover een dame of heer. Van zulk een moed tegenover de kleinen der wereld, die gepaard gaat met verregaande lafheid tegenover de grooten der aarde, weet Jezus niets. Veeleer wil hij, dat wij hem voor *alle* menschen belijden zullen, tot zelfs voor koningen en stadhoudera en priesters, ook voor de priesters der wetenschap.

Hij zelf ging daarin voor. Hij beleed de goede belijdenis niet alleen onder de visschers van Kapernaüm en de boeren van Galilea; maar even kloek en heldhaftig voor de geleerden en hooggezetenen in Israël, voor het Sanhedrin, voor Herodes en voor den landvoogd van Romes keizer.

Tusschen Jezus in *Nazareth* en Jezus in *Jeruzalem* is geen verschil.

En zoo nu eischt hij ook van u, dat ge hem, uw Jezus, zóó op het hart zult dragen, zoo warm zult hefhebben, en met zulk een innigen band zult aankleven, dat ge hem voor geen enkelen mensch verloochent, maar moedig en trouw uw Heiland voor de menschen van allen stand en allen rang belijdt.

Dat berokkent u dan wel veel onaangenaamheden; dat maakt dan wel dat velen u mijden gaan; ja, dat het met sommigen van uw kennissen of vrienden of magen tot een *breuke* komt; maar daartoe heeft Jezus zelf het ook laten komen. Hem kostte het smaadheden, en geeseling en doodsangst, en ten slotte den bitteren dood aan het kruis.

En omdat hij zelf zoo rustig en met zoo volhardenden moed doortastte, heeft hij ook u gezegd, dat hij gekomen is, om *tweedracht* te veroorzaken, en den mensch *tweedrachtig* te maken met zijn magen en vrienden. Een tweedrachtigheid waarvan hij zelf betuigd heeft, dat ze soms tot een breuke tusschen een ouder en een kind kan doorgaan.

Ge kunt dus vrij stellig zeggen, dat het een hoogst ongunstig teeken is, zoo iemand tot zekeren leeftijd is opgeklommen, zonder nog ooit om de belijdenis van Jezus met iemand te breken. Wee u, zoo alle menschen wel van u spreken. Immers het vermoeden ligt dan voor de hand, dat bij u weinig van uw belijden van Jezus bij de menschen gekomen is, en dat het verloochenen van uw Heiland u liever was.

Misleid uzelven dus niet.

Gewisselijk moet uw godsdienst u een innige teedere zaak des harten zijn, en wee u, zoo uw religie u wel een zaak voor de menschen is, maar *geen* zaak der ziele voor uw God. Dan toch wandelt ge in schijn, en hebt geen leven in u zelven.

Maar ook omgekeerd, zeg nooit dat ge uw religie maar voor u houdt, en dat de menschen daar niet mee noodig hebben. Wie gelooft, *kan* niet zwijgen, *moet* spreken. En zoo dikwijls dat spreken stuit op tegenspraak, komt ge tot *belijdenis* van uw Heere.

KUYPER.

Amsterdam, 20 Febr. 1891.

In het arme Kootwijk gebeuren weer droeve Synodale dingen.

Een halve eeuw lang had het Synodale Genootschap niet naar de geestelijke behoeften van dit kleine Veluwsche dorpje omgezien, het overgelaten aan zichzelf, en al meer de meening gevestigd, dat Kootwijk voor een „dominee" een onmogelijk dorp was.

Doch zie, door een samenloop van omstandigheden, is het dan nu gebeurd, dat Kootwijk toch, tegen alle menschelijke verwachting in, een eigen dienaar des Woords gekregen heeft; en al moge men van Synodale zijde zijn optreden onregelmatig achten, niemand zal thans, na vijfjarigen dienst ontkennen kunnen, dat Ds. Houtzagers getoond heeft een warm hart voor de Kootwijkers te hebben, zich in stil vertrouwen op zijn God voor hen over te geven, en geestelijk de kleine schare met den rijkdom van Gods Woord te hebben geweid.

Natuurlijk is er het wonen voor een predikant, die de zienlijke dingen mint, verre van aanlokkelijk; en zij die Ds. Houtzagers *niet* kenden, stelden zich dan ook niet anders voor, of bij het eerste beroep het beste, zou hij een goed heenkomen zoeken.

En toch deed hij dat *niet*. Hoewel keer op keer naar elders beroepen, bleef hij rustig in Kootwijk arbeiden, zocht hij ook in Kootwijkerbroek een dienst te organiseeren, en stichtte hij zoowel in Kootwijkerbroek als nu in Kootwijk een Christelijke school.

Nu zou men toch zeggen, dat zelfs een Synodaal, die nog een menschelijk hart bezat, nu afgezien van den schismatieken bijsmaak, die s. l. aan dit alles was, zich *om het arme Kootwijk* toch hartelijk in dezen stand van zaken zou verheugen.

Zelven kunnen ze niets voor Kootwijk doen; er rust een zedelijke schuld van 30 jaren op hen; nu is er voor Kootwijk redding gedaagd; wat ter wereld kan hen dan nu bewegen, om dit goede werk te gaan verstoren?

En toch dat zijn ze begonnen; en begonnen op harde, onbarmhartige manier.

Verbeeld u, nadat vier jaren lang de rechtsquaestie in Kootwijk geslapen heeft, komen nu lieden, die zich Evangeliedienaars noemen, midden in den winter aan Ds. Houtzagers een dagvaarding zenden, om binnen drie dagen tijds zijn pastorie te ontruimen.

En zoo doet men, niettegenstaande men weet, dat Ds. Houtzagers gehuwd is, en kleine kinderen heeft, en zeer binnenkort vermeerdering van zijn gezin wacht.

Zoo doet men niettegenstaande men weet, dat er in heel Kootwijk nergens één enkel huis of huisje te vinden is, waar Ds. Houtzagers zou kunnen onderkomen.

En zoo doet men, al weet men zeer goed, dat, zelfs al ware er een ander huis, de afstanden het voor het eenzame Kootwijk onmogelijk maken, om binnen drie dagen werkvolk van elders te laten komen, voor zulk werk geschikt.

Men versta ons wel.

Bij het uiten van deze klacht plaatsen we ons opzettelijk geheel op het Synodale standpunt, en gaan dus nu uit van hun zienswijs, dat Ds. Houtzagers schismatiek is, en de Synodalen geroepen zijn om hun rechten te handhaven.

Goed, maar waarom dan nu, na vier jaren slapens, met zulk een eisch *midden in den winter* gekomen? En waarom dan de hardheid begaan, om zulk een termijn *op drie dagen* te stellen?

Had men dan niet hetzelfde doel bereikt, door deze dagvaarding uit te stellen tot *zomertijd;* en dan nog c. q. een termijn te stellen b. v. van *vier weken*.

Ja, we gaan verder.

Het Synodaal belang brengt uitsluitend mede, dat de gepretenteerde rechten van het Synodaal Genootschap in hun geheel blijven. Eilieve, waarom dan niet kort en goed aangeboden, om kerk en pastorie voor zoolang te verhuren, tot zij zelven in staat waren, een predikant voor Kootwijk te leveren?

Zoo deed de gemeenteraad van Barneveld wel, die de woning van den openbaren onderwijzer verhuurde aan de directie der Christelijke school.

En waarom moet dan altoos, wie in naam van een kerkelijk college optreedt, minder humaan, minder barmhartig handelen, dan zelfs de Overheid, die het zwaard draagt?

Heel deze quaestie heeft dan ook opnieuw diepen weerzin bij ons gewekt.

De Synodalen weten nu eenmaal dat de Hooge Raad op hun hand is, en dat de Doleerenden, na de gevallen rechterlijke uitspraak, er zelfs niet meer aan denken, om zich in rechten te verweren. Wat ze van ons opeischen, staat in rechten te hunner beschikking.

Gevaar liepen ze door eenig uitstel dus in het allerminst niet. Veeleer waren ze volkomen zeker van hun zaak.

En waarom dan nu *op zoo onbarmhartige wijze* een eisch ingesteld, dien ze precies evengoed zes maanden vroeger hadden kunnen instellen, of ook nu over zes maanden konden doen?

Maar nu, in dezen barren winter, iemand, met een zwangere vrouw en jonge kinderen op een Veluwsch dorp op straat te zetten, is een wreedheid die ons begrip te boven gaat.

Toch zal er ook nu wel hulpe dagen.

Hij die tot dusver hielp, is getrouw.

Worde die trouw aan Kootwijk ook maar in milde mate door de vrienden der Reformatie betoond.

Er is nu niet alleen te Kootwijkerbroek, maar ook in Kootwijk een Christelijke school verrezen, die Kootwijk zelf onmogelijk betalen kan.

De menschen *hebben* het niet.

En daarom dringen we er zeer ernstig op aan, dat in dezen exceptioneelen nood, de liefde van ons Christenvolk Ds. Houtzagers en de Kootwijksche broederen verkwikken moge.

Ook onze redactie is volgaarne bereid giften voor Kootwijk in ontvangst te nemen, en ze over te dragen aan de Amsterdamsche Vereeniging, die dusver zoo uitstekend voor Kootwijkerbroek zorgde, en ook over Kootwijk zich wel ontfermen zal. Voorzitter dezer commissie is Ds. H. W. van Loon.

Van Synodale zijde ontvingen we de vorige week nog een ander levensteeken.

Naar toch de *Banier* meldt, heeft Ds. Verhoeff, van Bodegraven, het opgenomen tegen het verwijt, dat de Synodale Genootschapskerk *een samenraapsel* zijn zou.

Een zijner vrienden namelijk had op zich genomen, een liefdebeurt te vervullen, in een dorp, waar hij vroeger predikant bij de Gereformeerde kerk was, en dat waar nu een Synodale tegen-kerk was gesticht, terwijl de oude kerk in reformatie ging en brak met de Synode.

Nu wilde de vriend van Ds. Verhoeff dere liefdebeurt vervullen niet in zijn oude, nu tot reformatie gekomene kerk, maar in die schismatieke kerk, die sinds tegenover zijn oude kerk was opgericht.

Daarop had een zijner oude broeders uit het dorp hem geschreven en hem dat ontraden, en o. a. gezegd: „Gij zult prediken voor een *samenraapsel* van menschen, die u vroeger niet wilden hooren, die u veracht en uitgelachen hebben."

Tegen deze uitdrukking nu komt de heer Verhoeff op, en noemt dat in dien brief-schrijver *hoogmoed* en *zelfverheffing*, ja *hardvochtigheid*.

Dit deed ons genoegen.

Niets is toch droever, dan dat broeders, die vroeger met ons streden, ja, vooraan in den strijd stonden, zich thans op karakterlooze wijze krommen onder het Synodale juk en zich, zonder poging zelfs tot verzet, schikken in hun onheilig lot.

Een droefheid, die vooral gevoeld wordt bij mannen als onze broeder Verhoeff, wien wel de energie ontbrak om op het vercischte oogenblik een beslissende keuze te doen, maar wien toch steeds een plaats in ons hart gegund blijft.

En wat nu zijn pleidooi betreft, zoo zij allereerst opgemerkt, dat Ds. Verhoeff hier *verwart* wat onderscheiden moet worden.

Ongetwijfeld toch moet ook het verlorene gezocht en het afgedrevene teruggebracht, maar dit heeft niets te maken met de samenstelling van de „vergadering der geloovigen," waarin toch ook volgens Ds. Verhoeff alleen de *dienst des Woords* denkbaar en mogelijk is. Daarnaast staat missie, evangelisatie, particulier vermaan enz., maar de dienst des Woords heeft alleen in de „vergadering der geloovigen" plaats; en uitsluitend van een »liefdebeurt," en dus van den „dienst des Woords was hier sprake.

Had Ds. Verhoeff zich dan ook, op gronden aan de Schrift ontleend, willen verdedigen, zoo had hij een heel *anderen* weg moeten inslaan; en er niet op moeten wijzen, dat het „afgedrevene gezocht" moet, maar hierop, dat dit samenraapsel *gedoopt* is, en als zoodanig onder den dienst des Woords hoort.

We zeggen niet, dat hij zijn pleit hiermee gewonnen had. Integendeel; maar dan althans had hij gesproken gelijk het een man van Gereformeerde belijdenis betaamt.

En wat nu de uitdrukking „saamraapsel" in dien brief aangaat, zoo zal ieder toestemmen, dat ze in dien brief niet anders kan beteekenen dan een saamraapsel van Atheïsten, Modernen, Groningers, Ethischen, onverschilligen enz., d. w. z. menschen die elken gemeenschappelijken belijdenisband en band van overtuiging missen; en nu zal Ds. Verhoeff toch kwalijk kunnen ontkennen, dat metterdaad in al zulke Synodale tegenkerken het gehoor metterdaad zóó is saamgesteld.

Over dat woord „saamraapsel" nu twisten we niet; maar wel zij aan Ds. Verhoeff gevraagd, of hij vroeger niet met ons van oordeel was, dat een kerk zonder grondslag van belijdenis ondenkbaar is; en of voorts het feit niet notoir is, dat metterdaad het Synodale Genootschap uit Modernen, Atheïsten, onverschilligen, Groningers, Supranaturalisten, Ethischen, Modern-orthodoxen, gewoon-orthodoxen en Gereformeerden bestaat.

Dit nu zoo zijnde ligt er o. i. geen kracht in, om over zulk een woord „saamraapsel" eenige pathetische volzinnetjes saam te lijmen; maar ware het plicht en roeping voor Ds. Verhoeff geweest, aan te toonen, hoe z. i. zulk een combinatie een *kerk* kan vormen, en wat z. i. de weg is, om uit dezen jammerlijken toestand tot een betere reformatie te komen, dan naar zijn oordeel de door hem afgekeurde Doleantie beoogt.

Ook hij toch zal toestemmen: Zijn genootschap is ontzettend gedeformeerd. En evenzoo dat *deformatie* van zoo ergerlijken aard *reformatie* ook voor hem ten plicht stelt.

Dienst des Woords (9.)

Wie nu tot den Dienst des Woords zich aangordt, heeft zich vooraf wel rekenschap te geven van hetgeen onder *het Woord*, dat hij te bedienen heeft, te verstaan zij.

Het woord is die wondere klank, die tolk wordt van wat omgaat in het bewustzijn van hem, die dat *woord* spreekt. Het onderstelt een denkend wezen, en in dat wezen den drang om wat het denkt, mede te deelen en naar buiten te openbaren. Het woord is de belichaming van wat in ons bewustzijn verscholen lag. Het is het kleed waarin de overdenking van onzen geest zich naar buiten vertoont. En wijl het woord, om meer dan een klank te zijn, de gedachte die het vertolken moet, zelve in zich behoort te dragen, kan men zeggen, dat de gedachte de *ziel* van het woord is en het woord het *lichaam* van de gedachte.

Zoo dikwijls er dus sprake is van een Woord Gods, zult ge altoos bedenken, dat hierin ligt uitgesproken: 1°. dat er in het heilige bewustzijn van uw God *gedachten* waren; 2°. dat Hij den wil en den drang heeft gehad om deze zijne gedachten *naar buiten te openbaren*; en 3°. dat nu *het Woord* het lichaam is waarin God de Heere deze zijne gedachten tot u brengt.

Waren nu wij geen menschen, maar aan God gelijk, zoo zou het Gode mogelijk zijn geweest, zijn goddelijke gedachten voor ons uit te spreken in *één goddelijk* woord. Nu we daarentegen menschen zijn, moest het wel in vele *menschelijke* woorden plaats grijpen; en, dat wel overmits we door de zonde verduisterd zijn, op zulk een menschelijke wijze, als wij *zondaren* dat kunnen verstaan. Gelijk gij zelf, als ge over de grenzen komt, Duitsch of Fransch gaat spreken, en zoo ge in een dorp komt, waar een platte Duitsche tongval wordt gesproken, u zooveel mogelijk naar dien *platten* tongval voegt, zoo ook moest God de Heere doen, toen Hij over de grenzen van zijn Goddelijke huishouding met zijn woord in ons gezonken, plat menschelijk leven inkwam. Ook God moest toen wel *menschelijke* in plaats van *goddelijke* taal met ons spreken en wel menschelijk met het accent, dat onze zonde er aan gaf.

Daar nu de afstand tusschen onze menschelijke taal en de taal Gods zoo ontzaglijk groot is, was de overzetting van het Woord *Gods* in onze *menschelijke* taal zulk een wonder goddelijk kunststuk, en het is dit kunststuk, dat in de Heilige Schriftuur voor ons ligt. Een Schriftuur die zóó door God den Heere is aangelegd, dat een zondaar die bij het licht des Heiligen Geestes de volle uitwerking van de Schriftuur in haar geheel en in haar deelen ondergaan heeft, alsnu verstaat wat God de Heere hem zeggen wil. Als geheel genomen schuilt het Woord Gods dus niet in één bepaalden tekst, of in een bepaald kapittel, of in een enkel boek, maar in alle boeken, kapittels en verzen saam. Kortom in *heel* de Schrift.

Gelijk nu een kunstig speeltuig op wonderbaar vernuftige wijze in elkaar is gezet, en de dikker en dunner snaren elk op haar eigen wijs en plaats op verschillende manier gespannen zijn, en elk dezer snaren weer op een bijzondere hoogte en met een speciale kracht moet aangeraakt, om haar klank voort te brengen, en eerst uit de samensmelting en ineenvloeiing van alle deze klanken de melodie geboren wordt, zoo ook is het met de heilige Schriftuur. Ook die is allerkunstigst ineengezet uit grootere en kleinere stukken. Die stukken der openbaring zijn in verband gezet op zeer onderscheiden wijze. Elk dezer stukken spreekt een ander iets in ons hart, in ons gevoel, in onze consciëntie of in ons bewustzijn toe. En eerst nu waar *alle* deze stukken naar eigen wet en regel, hun uitwerking op ons zielsbewustzijn hebben verkregen, is tot ons de melodie van het ééne Woord Gods gekomen, en heeft onze ziel den Eeuwige verstaan.

De taak en de kunst van den dienaar des Woords is derhalve, om dit heilig speeltuig zóó voor de gemeente Gods te bespelen, dat van lieverleé die volle uitwerking van het Woord op de gemeente uitga, en de kerke Gods haar God leere verstaan; het menschelijk vertolkte Godswoord opvange; en onder de macht van dat Woord gebracht worde in nog veel sterker zin dan een machtig harpenaar oor en hart weet te boeien van wie naar zijn snarenspel luistert.

Dit Woord Gods nu is in God *één*.

De eenheid van het eeuwige Wezen eischt de eenheid van zijn Woord; maar die eenheid van het goddelijke spreidt zich bij ons terstond in de veelheid van de menschelijke woorden.

Dit komt daar vandaan, dat onze menschelijke gedachten de één na de ander in ons opkomen; naast elkaar in ons bewustzijn hangen blijven; in dat bewustzijn zich met elkaar verbinden en dooreen worden gevlochten; en zoo nieuwe gedachten baren. Iets wat bij God *niet* alzoo is. Hem zijn alle zijn werken van eeuwigheid bekend.

Het kan dus niet anders, of het ééne Woord Gods moet, zoodra het menschelijk vertolkt wordt, in een *veelheid* van *woorden* overgaan. Onze menschelijke taal en ons menschelijk bewustzijn dulden dit niet anders. En dit deert ook niet, mits we om die veelheid van deze menschelijke woorden, de eenheid van het goddelijke woord maar nooit uit het oog verliezen; en men altoos wel wete, dat hetzelfde Woord, dat bij God en God was, vleesch geworden is *in Christus*, en in menschelijke taal overgezet, vertolkt en vertaald is geworden *in de Heilige Schrift*.

Als er dus sprake is van de *Bediening van het Woord Gods*, sluit dit een tegenstelling in zich.

Het bedoelt, dat de wereld en de menschen in die wereld ook denken, ook gedachten hebben, en ook hun gedachten in *woorden* uitspreken, en dat dit *woord des menschen* op aarde onder menschen machtigen invloed oefent. Ja dat in dat „woord des menschen", invloeit een gedachte en een woord van Satanischen oorsprong, en alzoo een macht in de wereld poneert, die ons trekt naar den kant van het verderf, ons ondermijnt en verblindt.

En daartegenover komt nu het *Woord van God* te staan; tegenover dat *woord van menschen*, verdiept als dat is in het *woord van Satan*; en nu komt dit *Woord Gods* met gebiedend gezag, en gelast het *woord des menschen* om terug te treden en zich gevangen te geven. En dat wel, niet omdat gij als mensch dit Woord van God op de proef beter keurt; maar uitsluitend *omdat* het Gods Woord is; alzoo om Gods wil; overmits uw God *niet* te gelooven, het diepste wezen der zonde is.

Zonder de zonde zou die tegenstelling er niet zijn. Er zou dan in des menschen bewustzijn niets anders invloeien dan wat uit de gedachten Gods kwam; de mensch

ware dan profeet. Vandaar dat een Dienst des Woords voor den val de onmogelijkheid zelve is, en zich evenmin denken laat in den hemel.

Neen, de *Dienst van Gods Woord* wordt eerst uit de zonde geboren. Als de zonde komt, en de mensch *zijn* woord tegen *Gods* Woord zet, dán moet dat Woord Gods opzettelijk uitgeroepen; anders zou het verstommen en niemand zou het hooren noch het beluisteren.

Alzoo is het dan ook niet de mensch, die dezen *Dienst des Woords* instelt. Veeleer zou de mensch het Woord Gods willen uitroeien, opdat alleen zijn *menschelijk* woord eere mocht hebben. Neen, het is God zelf, die tot handhaving van zijn eigen eer als God, alsnu zijn Woord in die zondige wereld opzettelijk indraagt, en een Dienst bestelt en verordent, om zorg te dragen, dat dit Woord *niet* verstomme, maar rusteloos onder menschen uitga.

Wie alzoo tot dit heilig werk geroepen wordt, is een bestelde en geordende van 's Heeren wege, wiens roeping en taak het is, tegenover het woord van menschen, gelijk dit eigenlijk in een woord van Satan wortelt, over te stellen het *Woord van God*; en de menschen toe te leiden, dat ze aan dit Woord van hun God zich onderwerpen zullen en des menschen woord zullen laten varen.

Dezer dagen vonden we een pleidooi voor het vrij Hooger Onderwijs, waar men dit het allerminst zou verwacht hebben, t. w. in het Studenten weekblad *Minerva*.

Wel staat de heer Van Vredenburch, die in *Minerva* dit pleidooi voerde, lijnrecht tegen onze Vrije Universiteit over. Hij zegt er toch van:

> De Vrije Universiteit in de hoofdstad is een stichting, heeft geen effectus civilis aan de haar, o. i. ten onrechte onthouden, eventueele doctorstitels verbonden, maar.... het schoone ideaal wordt weder bedorven door drie leelijke woordjes achter haar naam: »Op gereformeerden grondslag." Wat dat feitelijk beteekent, is den lezers van *Standaard* en *Herant* niet onbekend; maar wat beteekent dat voor de wetenschap? Dat deze, en dus ook haar onderzoek en hare methode, afhankelijk zijn van het subjectief geloof van hoogleeraren en studenten. De opvatting is niet vrij meer, de objectiviteit is niet aanwezig, en de resultaten van een partijdig onderzoek, kunnen dan ook niet onpartijdig, d. i. wetenschappelijk zijn. Wanneer de waarheid op ieder gebied ons door bijzondere openbaring moet geworden, dan is een critisch onderzoek een dwaasheid, en is het lot van Galilei het voorland der wetenschappelijke geleerden, die echter ook tegenover de door bijzondere openbaring geïnspireerden zullen blijven roepen: »E pûr si muove!" Deze woorden toch zijn de historische noodkreet der vrije wetenschap tegenover geloofsdwang en kerkheerschappij.

Nu over deze van het subject losgemaakte objectiviteit zullen we met den heer Van Vredenburch thans maar niet in discussie treden. Zijn illusie zij hem voorshands gegund, om later bij diepere studie van den „weg der kennis" voor nuchterder inzicht plaats te maken.

Maar hoewel tegenstander van onze Vrije Universiteit, is toch ook hij van oordeel, dat het Hooger Onderwijs op vrijer terrein moet georganiseerd. Hij is met ons voor de vrije corporatie.

Hoor slechts:

> Vrij hooger onderwijs bepleiten wij, en wij voegen er bij aan vrije universiteiten, d. w. z. aan stichtingen met eigen fondsen, onafhankelijke lichamen in het Rijk, wier bestaan evenwel geregeld behoort te worden door een wet waarbij toezicht, wij zouden zeggen: van wege de Koningin, werd gewaarborgd, o. a. bij de benoeming van hoogleeraren. De effectus civilis zou daarbij geheel van den wetenschappelijken doctorstitel gescheiden moeten worden, gelijk in Duitschland het geval is; zoo zouden staatsexamens de bekwaamheid van den ambtenaar, academische examens de kennis van den jongen geleerde toetsen.

Wat thans van regeeringswege bestaat is ook in zijn oog onhoudbaar.

> Met name rusten de Nederlandsche Rijksuniversiteiten meer op een practischen, dan op een wetenschappelijken grondslag. »De studenten moeten voor de practijk gevormd worden." zegt men en deze opvatting is zoo ingevreten in de openbare meening, dat zelfs onder hoogleeraren stemmen opgingen, om in strijd met wat de wetenschap eischte, toch alleen op het practisch nut der academiestudie te letten. De effectus civilis aan vele doctorstitels verbonden heeft hun wetenschappelijke beteekenis benadeeld. Op juridisch gebied vroegen alle faculteiten in 1888, vragen thans ruim 100 studenten in Utrecht om hervorming ten hate der wetenschap van het doctoraal-examen. Het theoretisch staatsrecht is geen examenvak, en bijgevolg wordt er niet op gelet, dat deze tak in ons land aan de Rijksuniversiteiten slechts gedoceerdt wordt door professoren van dezelfde school; voor het conservatieve en kanonieke recht wordt men naar het buitenland, voor het antirevolutionaire naar de Vrije Universiteit verwezen.

Zijn denkbeeld is voorts dat geen enkele universiteit den *effectus civilis* voor zijn graden zal erlangen; maar een staatsexamen de qualificatie geven voor het ambt.

Men ziet er is vooruitgang in den stroom der gedachten.

Zelfs in de Engelsche *Fortnightly Review* wierd onlangs de bede geslaakt, dat we van onze moderne universiteiten toch mochten verlost worden, om terug te keeren naar de veel vrijer en internationale corporatiën, die toen de universiteiten pas opkwamen, hebben gebloeid.

Nog van onderscheidene kanten ontvingen we allerlei stukken over de huwelijksquaestie. Voor zooveel tijd en kracht gedoogt, dienen we daarop van advies. Maar in geen geval kunnen we nota nemen van ongeteekende stukken, eenvoudig wijl het ons dan niet mogelijk is, ons antwoord te adresseeren.

KUYPER.

Uit de Pers.

Wat Prof. Wielenga over het *Reglement* van *1869* zegt, is te merkwaardig om het onzen lezers niet voor te leggen.

Hij zegt er dit van:

»Dat het Reglement van 1869 nooit naar mijn hart is geweest heb ik nooit onder stoelen of banken gestoken. Zelfs zag ik er wat schuins tegen aan, toen het op de Synode te Groningen 1872 ter sprake werd gebracht.

Niet dat ik er toen alree *bepaald bezwaar en gevoor* inzag, maar toch kon ik er mij niet van heeler harte in vinden. Een Reglement, naast of onder Confessie en kerkenorde als *band ter aanknooping van betrekking met de Overheid*, had iets in, dat mij minder beviel, wijl de Geref. kerk geen anderen band van vereeniging kent dan de Confessie, of de Formulieren van Eenigheid.

Van daar ook, dat ik mij terzelfder vergadering terstond verzette tegen het maken van een Algemeen Reglement op de kerkelijke goederen.

Ik herinner mij nog levendig dat ik bij die gelegenheid ongeveer zei: Laat ons toch geen meer Algemeene Reglementen maken! Wij hebben nu (in dat van 1869) al een *Reglementairen band*, die de geheele kerk omvat. Laat er toch geen *financieele band* in een Reglement op de kerkelijke goederen bij komen.

Zelfs voegde ik er bij: Als het dien weg op moet, dan is een Independentische kerkregeering nog verkieselijker. Dan wordt de zelfstandigheid der gemeenten met hare kerkeraden ten minste gehandhaafd. Doch gelukkig behoeven wij tot deze niet onze toevlucht te nemen, maar houden wij ons aan de Presbyteriaansche kerkregeering met hare Confessie en Kerkenorde zonder heil in Algemeene Reglementen te zoeken.

Ook herinner ik mij nog altijd met genoegen, dat de vice president der Synode, onze tegenwoordige zendings director Ds. Donner, toen opstond om zijn instemming met die woorden te betuigen om hunne strekking nader aan te dringen, beter en krachtiger dan ik het vermocht.

Het Reglement op de kerkelijke goederen is gelukkig achterwege gebleven.

Het Reglement van 1869 is lang slapende gebleven, totdat het door bekende omstandigheden uit zijn sluimer is gewekt. En dat het, eenmaal wakker en aangewend in zijn steer, niet van kracht ontbloot is, is nog kortelings gebleken in het vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Almelo in zake de quaestie te Rijssen.

Mijn innige wensch is dan ook, dat het Reglement van 1869, dat niet past in het kader eener Presb. kerkregeering en ook blijkens het zooeven gemoreerde vonnis voor de regeering der kerk gevaarlijke elementen bevat 1), door de werking der Presb. beginselen, die onder ons leven en gelukkig nog krachtig zijn, moge verdwijnen. Verdwijnen in dien zin, dat de gemeenten bij de Regeering bekend mogen staan *alleen* naar *Confessie en Kerkenorde*, natuurlijk met volkomene handhaving van het beeitsrecht c. a., gelijk ook door onze commissie in de Memorie van Toelichting is aangegeven.

Waarom dat niet zou kunnen, beken ik eerlijk niet te begrijpen. Ook naar Art 1 der Wet op de kerkgenootschappen kan een kerk verandering of wijziging brengen in »de bepalingen betreffende inrichting en bestuur."

Dien weg moet het m. i. op en dat niet ter wille van »de Doleerenden" maar krachtens onze eigene Presb. beginselen en in het belang der gemeenten zelve.

Overigens is mijn oordeel altijd nog gelijk ik mij vier jaren geleden, pag. 43 mijner Rectorale Rede heb uitgesproken. Alleen over de werking van dit Reglement in voorkomende gevallen oordeel ik, met het oog op zijn inhond na de gevallen beslissing te Almelo nog ongunstiger. Zelfs wordt in dat vonnis pag. 17 de Synodale Commissie met nadruk gekarakteriseerd als *een der blijvende instellingen* der Chr. Geref. kerk.

Of ik nu oordeel, dat daarom de Christel. Geref. kerk *krank is in den levenswortel* of *van het fondament is gegleden*? Geen haar van mijn hoofd dat daaraan zelfs denkt.

Ook weet ik niet, dat dit ooit door iemand is beweerd.

Voor jaren reeds heb ik getracht een dergelijke beschuldiging in zake hare verhouding tot de Confessie te weerleggen. En daarover denk ik nog »precies" gelijk.

Wel vrees ik dat het Reglement een roestvlek is, die misschien meer dan wij thans vermoeden ongemerkt invreet en op den duur schadelijk zal blijken voor een gezond kerkelijk leven, naar Presb. eisch.

»Ligt dus het fondament van de ordeningen onzer kerk naar eisch, daarmee beweren wij niet, dat er in het optrekken van het kerkelijk gebouw nooit een afwijking of ombuiging heeft plaats gehad." Dat woord in 1886 gesproken drukt nog mijn overtuiging uit.

En laten we toezien, dat we niet als kerk doen wat helaas! zelfs nog al eens menig Christen overkomt. In klagen over gebrek en ongelijkvormigheid is hij gul, maar zoodra ge hem wijst op een bepaald feit of een zonde met name dan .... springt hij op en klaagt over gebrek aan broederlijke liefde. Zoo zij het in dezen niet onder ons.

Reformata reformanda, dat wil zeggen: de Reformatie der kerk mag evenmin stilstaan of voor afgesloten worden verklaard als de persoonlijke Reformatie of de bekeering van de kinderen Gods, naar Zond. 33, van onzen Catechismus.

Dit nu is juist hetgeen, waarop ook wij steeds aandrongen.

Zelfs al ware er geen *Doleantie* ontstaan, dan nog zou de Christelijke Gereformeerde kerk om zichzelfs wille den zuurdeesem van dat reglement moeten uitzniveren.

Maar nu de Doleantie ontstond, en dit reglement *bovendien* nog aan de vereeniging der kerken in den weg staat, klemt deze eisch slechts te sterker.

o, Het is zoo licht gezegd: Ik zal u danken, zoo ge mij een fout aanwijst, en ze met een oprecht hart terstond herstellen.

Maar als het wezenlijk er op aankomt, om deze daad van Christelijke plichtsbetrachting te verrichten, dan duurt het, o, zoolang eer we over de bank heen zijn.

Zijn we er overheen, dan jubelt het verloste hart.

Maar eer het zoover komt, is de vindingrijkheid voor allerlei verontschuldiging zoo bijna *geniaal*.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned Geref. kerken.

Zoo de Heere wil, zal de samenkomst der Deputaten Synodi voor het examen naar art. VIII der Kerkenordening plaats hebben op Woensdag 1 April e.k. te Amsterdam.

Belanghebbenden worden uitgenoodigd hunne stukken enz. in te zenden aan den scriba der Deputaten, Dr. C. C. Schot, te Hardenberg, vóór 14 Maart e.k.

Namens Deputaten,
G. VAN GOOR, *h. t. pr.*

Bunschoten, d. 17 Feb. 1891.

SCHETTENS EN LONGERHOU. J. l. Zondag 8 Febr. was het voor de kerk alhier een dag die stemde tot lof en dank aan den Heere. Meende de leeraar, voor eenige jaren tot haar overgekomen, dat hij haar behoorde te dienen naar de reglementen, krachtens de organisatie 1816/52, en scheen hij niet overtuigd dat hij haar daardoor liet afglijden van het besliste beginsel dat tot gehoorzaamheid leidt aan Christus naar den eisch van Gods Woord, — thans mocht zij in haar midden tot den dienst des woords bevestigd zien den Eerw. heer C. Hoek, cand. aan de Vrije Universiteit, die niet aan den mensch, maar aan Christus als koning zijner kerk het hoogste gezag toekent. Als bevestiger trad op de consulent Ds. Nieborg van Exmorra, die tot tekst zijner leerrede koos Jes. 62: 6.

De bevestigde legde tot grondslag zijner intreerede, Hebr. 4: 16.

Stelle de Heere den jeugdigen dienaar, die in gehoondenheid aan Gods Woord, als gezant van Christuswege wenscht werkzaam te zijn, tot een rijken zegen voor heel de gemeente, opdat de breuke, die tusschen broeders en zusters is ontstaan moge worden geheeld, en de eere Gods en zijns Gezalfden, en Zions heil moge worden bevorderd.

Vergadering der classis Amersfoort op 11 Februari 1891, te Amersfoort.

Vertegenwoordigd waren 11 kerken met 21 keurstemmen.

Ds. I. Adriaanse opende de vergadering met gebed en het lezen van Jesaia 61.

Tot praeses werd Ds. M. J. Bouman en tot assessor Ds. L. Adriaanse gekozen; ouderl. H. C. E. Staverman fungeerde als scriba.

De notulen der vorige gewone en buitengewone vergadering werden gelezen en goedgekeurd.

Eerstens werd iemand onderzocht voor de toelating als oefenaar; doch kon, wegens onvoldoende kennis en helderheid in de behandelde vakken, niet worden toegelaten.

Daarna had de omvraag naar Art. 41 D. K. plaats.

In zake de vraag: bij welke kerk leden uit Blauwkapel, die met de reformatie wenschen mede te gaan, zich vooroopig onder kerkelijk opzicht kunnen stellen, werd Maartensdijk voor de leden uit »de Groene kan" en de Bildt voor die uit het overige gedeelte van Blauwkapel aangewezen.

Aan de kerk van Loenen werd geadviseerd een gekozen ouderling, tegen wiens benoeming bezwaren waren ingebracht, niet los te laten; maar de door den benoemde zelf vurig gewenschte wegneming dier bezwaren, (die tegen zijn zin nog bestaan, en welke hij nu weldra hoopt te zien opgelost) af te wachten, en hem alsdan nog te bevestigen.

De regeling der consulentschappen, alsmede de vaststelling van de som, door geëxaminеerd wordende candidaten te storten, werden tot de volgende Class. vergadering verdaagd.

Vervolgens deed Ds. Bouman rekening en verantwoording in zake de classicale kas en de vacatuurpenningen, over 1890.

Dezelve goedgekeurd zijnde, werd de quaestor onder dankbetuiging voor dezelve gedéchargeerd.

Een der kerken vroeg advies over een bij haar ingekomen mededeeling van een kerkeraadslid aangaande een lid der gemeente, die een kind had aangenomen, 't welk nog gedoopt moest worden; omtrent welk kind de mededeeler meent, dat de kerkeraad — alvorens het ten doop toe te laten — verplicht is te onderzoeken, of dat kind het kind van een bondgenoot is. De aannemer van het kind is van oordeel, dat de kerkeraad daartoe het recht mist. Na breedvoerige discussie over gestelde vragen bleek, dat de classis tot geene eindbeslissing kon en mocht komen en nam zij daarom de volgende motie aan: »De classe gehoord de vraag van een der kerkeraden, betreffende het doopen van een aangenomen kind, meent in deze zaak geene eindbeslissing te kunnen nemen, daar alleen eene Synode hierover uitspraak kan doen. Zij acht het echter wenschelijk, dat de aannemer van het kind, (de zaak in haar geheel gelaten) ter voorkoming van uitstel van den doop, voorloopig mededeelt aan den kerkeraad, of het kind een kind van een bondgenoot is, ja dan neen."

Naar aanleiding der vraag van den consulent voor Loenen, waar een lid, dat zich te Vreeland metterwoon gevestigd heeft, zijne attestatie moet inleveren en zijn kind laten doopen, werd de kerk van Loenen voorloopig als zoodanig aangewezen. Op de vraag van den kerkeraad van Westbroek, om vermindering der vacatuurpenningen, diende ten antwoord, dat men dit als punt van bespreking op het agendum voor de volgende classe kon plaatsen.

De kerk van Baarn achtte wenschelijk dat, ter betere openbaring van een beginsel van reformatie, te Eemnes een ouderling aanwezig ware, die dan in den kerkeraad van Baarn kon zitting hebben. Haar werd aangeraden te trachten ook een diaken te verkrijgen, wijl er dan een kerkeraad en dus feitelijk reformatie aanwezig was.

Ds. L. Adriaanse werd, tot de volgende classicale vergadering, als consulent voor Loenen gecontinueerd.

De afgevaardigden van N.-Loosdrecht vroegen voorziening in de bediening des Heiligen Avondmaals. Een der leeraren zeide hun die toe.

De classicale deputaten voor de gewone zaken, Dr. G. van Goor en Ds. I. Adriaanse, werden als zoodanig gecontinueerd.

Als datum voor de volgende vergadering werd, volgens huishoudelijk reglement, aangewezen Woensdag 13 Mei a.s.

Roepende kerk is Baarn.

De vergadering werd met dankgebed door den voorzitter gesloten.

H. C. E. STAVERMAN, *Scriba.*

1) Zoo werd de beschuldiging van een der partijen dat men zich tegenover haar niet gehouden had aan de Kerkenorde, door den rechter als zonder grond verworpen, (pag. 23 en 27 van het vonnis), wijl volgens het Reglement die Kerkenorde alleen behoeft gevolgd te worden »zooveel de omstandigheden het niet verhinderen" en dat dus »het Classicaal Bestuur bevoegd was de Kerkenorde van 1618 en 1619 niet te volgen, indien immers de omstandigheden verhinderden, dat deze orde worde gevolgd." Natuurlijk ter beoordeeling van »het Classicaal Bestuur." Ik vraag: hoe staat het dienovereenkomstig met de zelfstandigheid der Gemeenten met hare Kerkeraden?

Buitenland.

Engeland. Getuigenis van den heer Gladstone tegen de moderne critiek.

Men staat verbaasd, wanneer men de werkkracht van den meer dan 80jarigen staatsman Gladstone ziet. Niet alleen dat hij de leider is der Engelsche liberale partij, die veel overeenkomst heeft met onze anti-revolutionaire, maar het blijkt telkens, dat hij in staat is op zijn hoogen leeftijd de litteratuur van den dag te volgen. Zoo getuigde hij in een Engelsch tijdschrift tegen de verderfelijke strekking van het Engelsch boek, getiteld: *Robert Elsmere*, en scherpte zijn pen tegen de moderne critici van het Oude Testament. Zekerlijk gevoelt de grijsaard, dat hij geroepen is zijne stem te verheffen tegen de ondermijning van het Christelijk geloof, gelijk dit zoowel in de Episcopale, als in de dissentieerende kerken plaats grijpt, door mannen, die als herders en leeraars geroepen zijn het volk bij Gods Woord te houden. Zeker ziet hij het gevaar in, dat land en kerk dreigt door het optreden van mannen, die met het ontleedmes der z. g. critiek, de Schriften des Ouden Verbonds eene kunstbewerking doen ondergaan, die tot resultaat hebben moet, dat de Bijbel als eenige regel voor geloof en leven verworpen wordt.

Daar de aanvallen der critici zich niet enkel tot het Oude Verbond bepalen, maar ook gericht worden tot die des Nieuwen Testaments, heeft de heer Gladstone gemeend, ook daartegen te moeten getuigen. In een artikel in *The nineteenth century* komt hij op tegen den hoogleeraar Huxley, dien hij verwijt, dat hij door eene beschuldiging in te brengen tegen het verhaal van den Evangelist, in zake het varen van de duivelen in de kudde zwijnen in het land der Gadarenen, hij beschuldiging inbrengt tegen de handeling van den Heere Jezus zelven. Wijl de Evangelien een beeld ophangen van den Christus, is een aanval op de Evangelien voor een aanval op den persoon des Heeren te houden. Voor de tweede maal heeft de bejaarde staatsman over dit onderwerp een artikel geschreven, gelijk zijne opstellen in de laatste drie jaren tegen de aanmatigingen van de naturalistische critiek vele zijn. Wel een bewijs, dat de grijze staatsman in het opkomen van een heirleger van critici, in den geest van Baur en Wellhausen arbeidend, een groot gevaar voor het Engelsche volk ziet. Zelfs zijne tegenstanders moeten erkennen, dat de toon, dien Gladstone aanslaat, gunstig afsteekt bij dien welken de hoogleeraar Huxley deed hooren.

Dit neemt niet weg dat »de groote oude man", gelijk men hem in Engeland met voorliefde noemt, ook met groote energie als aanvoerder der liberale partij optreedt. Niet alleen is dit in het laatst van het vorige jaar gebleken, toen hij zijn staatkundige vriend Parnell, gewezen leider van de groep die voor Ierland eene zelfstandige regeering eischen, onder leiding van den Engelschen kroon, in het aangezicht wederstond en hem noopte als partijleider af te treden of althans zijn invloed te verminderen. Ook door dezer dagen in het parlement een wetsontwerp voor te stellen om de Roomschen in den Engelschen Staat gelijke staatkundige rechten te verleenen als de niet-Roomschen, komt hetzelfde aan den dag. Nog altijd zijn er in Engeland zekere ambten die men niet vervullen kan, wanneer men lid is der Roomsche kerk. Het wetsontwerp van den heer Gladstone wil nu, dat de Roomschen voor alle openbare ambten in aanmerking zullen kunnen komen. Hij beweerde dat er niet het minste bezwaar bestaat om een Jood, Mahomedaan, Hindoe, Materialist of Atheïst tot kanselier te maken, maar dat het onmogelijk is om een navolger van Thomas à Kempis en Gregorius de Groote tot het kanselierschap te verheffen.

Het bleek uit de discussiën dat toen R. Peel de gelijkstelling voor de wet van de Roomschen met andere Engelsche burgers doordreef, sommige ambten echter voor niet toegankelijk voor zonen van Rome werden verklaard, omdat de Engelsche overheid het patronaat uitoefent over de Engelsche Episcopale kerk, welke voor eene protestantsche gold, en het stuitend zou zijn voor de Episcopalen, indien zij de macht over hunne kerk uitgeoefend zagen door een Roomsche. Men zou zeggen, dan moet door de Liberale partij ook worden voorgesteld om het patronaat dat de Engelsche overheid nog altijd over de Episcopale kerk uitoefent, te doen vallen. Doch zoover is het nog niet; de geesten schijnen er niet rijp voor, althans niet in Engeland.

In Ierland waar de bevolking slechts voor een zesde deel tot de Episcopale kerk behoort, is het patronaat over die kerk reeds afgeschaft en daarmede zijn de voordeelen die zij uit de staatskas genoot voor haar verloren gegaan; in Wales waar het grootate deel der bevolking tot de dissenters overging, is een machtig geroep om de kerk van den invloed der staat te bevrijden; in Schotland is men daarmede niet minder werkzaam, doch in Engeland schijnt men daartoe nog niet te kunnen komen. Er gaan wel stemmen op, doch de tijd schijnt nog in het verschiet, dat de vrijmaking der Engelsche staatskerk op het program van actie der Engelsche liberale partij komt te staan.

Den 20sten Februari zal in het Engelsche Lagerhuis eene motie voorgesteld worden, waarbij vrijmaking der kerk van Wales geëischt wordt. De liberale vertegenwoordigers van Noord- en Zuid-Wales, die vijf zesde deelen van al de representanten van dat gewest vormen, hebben zich eenstemmig voor de motie verklaard; ook verwacht men dat de heer Gladstone er voor spreken zal. Ook in 1889 is eene dergelijke motie voorgesteld, maar kon nog geene meerderheid verwerven. Of het reeds dit jaar gelukken zal om de staatskerk van Wales te doen vallen, is zeer te betwijfelen. Doch valt ergens de onbillijkheid in het oog, dat eene kerk zoo goed als geheel onderhouden wordt op kosten van het algemeen, dan is het wel in Wales. De Episcopale geestelijkheid heeft er groote tractementen en de menigte is haar ontglipt.

Noord-Amerika. Een en ander over den eeredienst in de Presbyteriaansche kerken enz.

Dat de Amerikaansche Presbyteriaansche kerken in verval zijn blijkt in de eerste plaats uit het feit dat men er naar streeft om de confessie van Westminster in Remonstrantschen geest te veranderen. Schoon men voorloopig er niet in kan slagen om de vereischte meerderheid der classen nl. twee derden, te verkrijgen, om eene wijziging in het stuk der verkiezing tot stand te brengen, toch moet er eene wending in de geesten komen, wil men in Amerika er voor bewaard blijven, om het Remonstrantisme openlijk in de banier der kerken geschreven te hebben. Dat de Remonstrantsche zuurdeesem de kerken doortrokken heeft, blijkt ook o. a. in het op den achtergrond treden van het psalmgezang. De redacteur der Schotsche *Free Church* bezocht tijdens zijn verblijf in Amerika onderscheidene Presbyteriaansche kerken en verbaasde er zich over dat zelfs in een klein dorp van Californië waar slechts een kleine Presbyteriaansche gemeente in een zaaltje vergaderd is, men een orgel en een piano vond. Men is van meening dat dit bij een kerk hoort. Bedenkelijker is het dat men in de kerken van het Westen een deel van den dienst door een koor vier stemmige liederen met solo's laat zingen. Men doet dit om menschen te trekken, doch het zingen door de geheele gemeente wordt er niet door bevorderd, veelmeer op zijde gedrongen. Als de predikanten aan den gemeenten gezangen opgeven, dan zeggen zij er gewoonlijk bij dat twee of drie verzen moeten weggelaten worden. Het meest gebruikt gezangboek is dat van Dr. Charles Robinson van New-York, getiteld: »Geestelijke liederen." Deze liederenbundel bevat enkele psalmen, die van tijd tot tijd wellicht gezongen worden; doch de heer Walker hoorde er nooit een. Het is opmerkelijk, dat naarmate de Gereformeerde leer ingang vind of wordt tegengestaan, de psalmen al dan niet in eere zijn.

Toch is het nog zoover niet dat de psalmen geheel en al op zijde worden gezet bij den eeredienst, doch men gebruikt ze minder om ze te zingen. Men heeft namelijk in de Presbyteriaansche kerken ingevoerd, dat de gemeente op eenige voorgelezen woorden door den dienaar antwoordt. Men vindt dit in de Engelsche Episcopale kerk en ook in de Luthersche en Methodistische kerken van oudsher. Doch voor de Presbyteriaansche kerken is dit eene nieuwigheid. Voor het lezen van den dienaar en het antwoorden door de gemeente, gebruikt men gewoonlijk psalmen.

Over het algemeen is er over te klagen, dat de avond-godsdienstoefeningen slecht bezocht worden. Des namiddags wordt er in alle kerken Zondagsschool gehouden; nergens ter wereld is het Zondagsschoolwezen zoo ontwikkeld als in Amerika; hetgeen te verklaren is uit het feit, dat schoon op de openbare scholen Gods Woord gelezen wordt, deze toch geen Christelijk karakter dragen en het getal vrije Christelijke scholen zeer gering is. Daarom kan alleen des avonds eene tweede godsdienstoefening gehouden worden, en daar kan men de menschen niet hien krijgen. Zelfs wanneer leeraars of hooglecraren van grooten naam voorgaan, preeken zij des avonds voor een zeer klein gehoor.

Om hierin te voorzien neemt men de toevlucht tot buitengewone middelen. Sommigen preeken des avonds over onderwerpen die aan de orde van den dag zijn, om aldus sensatie te verwekken; anderen geven de avondgodsdienstoefening eenvoudig op, om des avonds meetings voor jongelieden te houden.

Opmerkelijk is het, dat haast in alle kerken kleeden op den vloer liggen, terwijl er ruime zalen bij gebouwd zijn om er Zondagschool in te houden. Bij de meeste kerken vindt men ook kamers voor den predikant, waarin bibliotheken gevonden worden. Deze kamers zijn *niet* bestemd voor vergaderingen van den kerkeraad, doch alleen voor den leeraar, opdat hij zich daarin zou kunnen afzonderen voor het opstellen zijner leerredenen. En daar men het noodig acht, dat de prediker te beschikken heeft over een goede boekerij, zoo draagt de gemeente er zorg voor, dat de studeerkamer is voerzien van een flinke bibliotheek, die natuurlijk het eigendom der kerk is en blijft.

In geen land is het vereenigingswezen zoozeer ontwikkeld als in N.-Amerika. Gelijk bekend is, waarschuwde de geunieerde Presbyteriaansche kerk hare leden voor het deelnemen aan geheime genootschappen, gelijk de vrijmetselarij — waartoe zelfs leeraars waren toegetreden. Maar andere vereenigingen worden door de kerken gesteund. Men heeft onder de Methodisten de Epworth-League, de broederschap van Andreas en Philippus, de koningsdochters, de vereeniging voor Christelijken ijver, en nog een dozijn meer. Aan die vereenigingen worden de beste krachten gewijd; doch het is zeer te betwijfelen, of dit wel aan de kerken ten goede komt. De kerken in Amerika kunnen, als zij hunne roeping verstaan, al hare beschikbare krachten zeer goed gebruiken, als men in aanmerking neemt dat jaarlijks tienduizenden landverhuizers van de Oude naar de Nieuwe wereld gaan. Bovendien vindt men nog 250,000 Indianen, die nog niet zijn geëvangeliseerd; er zijn 160,000 Mormonen, die wel schijnbaar de veelwijverij hebben opgegeven, doch dit slechts schijnen gedaan te hebben om hun grondgebied Utah onder de staten der Republiek opgenomen te krijgen; ook vindt men er 60,000 Chineezen en eindelijk 8,000,000 negers. Vooral in de Zuidelijke Staten van Amerika nemen de negers zeer toe, en men vraagt wat de toekomst voor deze landen opleveren zal, wanneer eenmaal de zwarte bevolking de blanke overtreft?

Dat dit groot gevaar oplevert, wanneer de zonen van Cham niet gebracht worden onder den invloed van Gods Woord, behoeft geen betoog. Er zijn reeds negerpredikers opgetreden, doch het is er nog ver van daan, dat de geheele negerbevolking zich door hen laat gezeggen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Wat wordt bedoeld met 2 Kon. 2 vs. 9.

Men leest daar:

»Het geschiedde nu als zij (Elia en Elisa overgekomen waren (aan de andere zijde der rivier de Jordaan) dat Elia tot Elisa zeide: Begeer wat ik u doen zal eer ik van u weggenomen worde. En Elisa zeide: dat toch twee deelen van uwen geest op mij zijn."

De profeet op het punt om Elisa en geheel deze aarde en zijn aardsche bediening te verlaten, wil niet zeggen: Ik heb de gaven, die gij wenscht in mijn macht; maar als Gods dienaar stel ik belang in u als mijn opvolger, en als Gods profeet doet de Heere wonderen door mij. De eer zij alleen aan God.

Elisa begeerde twee deelen van Elia's geest. Wat hij daarmede zeggen wil, is nu niet zoo gemakkelijk te zeggen.

Sommigen begrijpen het zoo, dat Elisa bedoelde: Elia, mijn vader of meester! Gij hebt vele leerlingen in de profetenscholen. Zij allen behoeven een deel van uw profetischen geest; maar mij, die als uw eerstgeborene ben en uw opvolger, geef mij *twee* deelen, dat is: een *dubbele mate* van dien Geest; geef mij dien daar gij een profeet Gods zijt en ik uw taak moet opnemen.

Anderen denken, dat Elisa bedoeld heeft Geef mij twee deelen in vergelijking van u zelf. Beschouw uw profetische gaven als één deel en dat ik er dan nog eens zooveel bij moge hebben.

Doch ook wordt het opgevat in dezen zin: twee deelen; dat is: tweeerlei profetische gaven